

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksen johdosta peruskoulun, peruskoulua korvaavan koulun sekä lukion ja iltalukion eräitä viran- ja toimenhaltijoita koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 17 päivästä joulukuuta 1986 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 245.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Jukka Sarjala ja projektisihteeri Matti Lahtinen opetusministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Teuvo Metsäpelto valtionvarainministeriöstä, ylijohtaja Erkki Kähkönen kouluhallituksesta, sihteeri, neuvotteleva virkamies Veikko Liuksia julkishallinnon eläkeikäkomiteasta, apulaisosastopäällikkö Simo Juva ja lakimies Kaija Nuorteva Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosastopäällikkö Esko Toivonen, lakimies Tarja Branders ja lakimies Kari Prättälä Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Margareta Nygård Finlands svenska kommunförbundet, apulaisosastopäällikkö Anja Vaheri kunnallisesta sopimusvaltuuskunnasta, koulutoimenjohtaja Hemmo Louhivuori Vammalan kaupungista, osastopäällikkö Liisa Kärkkäinen Opettajien Ammattijärjestö OAJ:stä, neuvottelupäällikkö Antti Tuomi Akavasta, sihteeri Kaisli Hyötylä Suomen Oppilasasuntolahoitajayhdistyksestä ja toiminnanjohtaja Anja Lehtijärvi Koti ja Koulu -yhdistysten Liitosta.

Valiokunta on saanut asiasta toiselta lakivaliokunnalta pyytämänsä lausunnon, joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Hallituksen esitys

Hallituksen esitys liittyy valtion virkamieslainsäädännön uudistamiseen, jota koskevat lait tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988. Peruskoulun ja yksityisen peruskoulua korvaavan koulun opettajien asema ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamiesten aseman muutosta vastaavasti. Samassa yhteydessä yhtenäistettäisiin lukion, lukion iltalinjan ja iltalukion viran- ja toimenhaltijoiden oikeudellinen asema ehdotettua peruskoulun viranhaltijain asemaa vastaavaksi. Näiden

ryhmien oikeudellinen asema on nykyisin pääosin sama kuin peruskoulun viranhaltijoilla lakkautuspalkka-oikeutta lukuun ottamatta. Lisäksi hallituksen esitykseen sisältyy eräitä pienehköjä korjauksia sekä kouluhallituksen istuntoa koskeva muutos. — Lait on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esitykseen liittyvät keskeiset uudistukset ovat peruskoulun ja lukion viranhaltijoiden virkasuhteen päättämistä koskevien säännösten saattaminen vastaamaan uutta valtion virkamieslainsäädäntöä, viranhaltijoiden siirtosäännösten kehittäminen ja laajentaminen sekä näihin liittyen toimeentulon turvaaminen.

Valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Säännösten soveltamisesta. Hallituksen esitykseen sisältyvien säännösten soveltamisessa valiokunta korostaa erityisesti seuraavien menettelysäännösten ja näkökohtien huomioon ottamista:

— Virkojen perustamista, uudelleenjärjestelyjä ja lakkauttamista valmisteltaessa on kuultava henkilöstöä niin kuin uutta virkamieslainsäädäntöä koskevan hallituksen esityksen perusteluissa on edellytetty. Valiokunta katsoo, että opetushallinnossa on tämän mukaisesti kuultava paitsi asianomaista viranhaltijaa myös asianomaista virkamiesyhdistystä sekä vastaanottavan koulun johtokuntaa. Kuuleminen on suoritettava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin eri osapuolten kannanotoista saadaan kuva kokonaistilanteesta ja löydetään tarkoituksenmukaiset ratkaisut.

— Säännöksiä sovellettaessa, erityisesti virkavapautta myönnettäessä ja opettajia siirrettäessä, on kiinnitettävä huomiota myös lasten (oppilai-

den) etuun ja tarkkaan harkittava, mitä eri ratkaisuvaihtoehdot merkitsevät näiden oppimisen, turvallisuuden ja tasapainoisen kehityksen kannalta.

— Tiedonkulku eri kouluviranomaisten — kouluhallituksen, ammattikasvatushallituksen ja kunnan — kesken pitää saada nopeaksi ja toimivaksi.

— Käytännössä on pyrittävä säännösten joustavaan soveltamiseen. Erityisesti tämä on otettava huomioon silloin kun uudelleenjärjestely koskee lähellä eläkeikää olevaa opettajaa. Useampien toimivien ratkaisuvaihtoehtojen aikaansaamiseksi valiokunta tässäkin yhteydessä kiirehtii varhaiseläkejärjestelmän aikaansaamista myös julkisysteijöjen eläkelakeihin.

— Toisen lakivaliokunnan lausuntoon yhtyen valiokunta pitää erittäin tärkeänä, ettei viran lakkauttamista irtisanomisperusteena sovelleta niin, että lakkauttamista käytetään keinona irtisanoa virkamies. Viran lakkauttamisen täytyy aina perustua muuhun syyhyn kuin virkamiehen irtisanomiseen.

Erorahan myöntämisedellytyksistä. Lakiehdotusten mukaan eroraha myönnetään viranhaltijalle, joka on irtisanottu viran lakkauttamisen vuoksi ja jonka uudelleen työhön sijoittuminen on iän tai muun synn vuoksi vaikeaa. Tarkemmat säännökset annetaan asetuksella.

Tarkoituksena on erorahan myöntämisen yleisten edellytysten lisäksi säätää myöntämisen erityiseksi edellytykseksi, ettei edun saaja ole irtisanomisen jälkeen ilman pätevää syytä kieltäytynyt ottamasta vastaan saatavissa ollutta hänen ammattaitoaan, työkykyään ja koulutustaan vastannutta ja hänelle muutoin soveltunutta lakosta tai työsulusta taikka muusta näihin verrattavasta työtaistelutoimenpiteestä vapaata työtä. Valiokunta katsoo, että näiden säännösten nojalla vakinainen opettaja voi menettää erorahoikeutensa vain niissä tapauksissa, joissa opettaja kieltäytyy ottamasta vastaan peruskoululain 56 §:n 1 momentin mukaista hänelle soveltuvaa toisen peruskoulun virkaa. Sen sijaan kieltäytyminen sellaisesta työstä, johon hänet olisi voitu siirtää vain suostumuksellaan, ei saa viedä oikeutta erorahaan. Mikäli näin tehtäisiin, ei säännöksillä suostumuksen tarpeellisuudesta olisi tosiasiallista merkitystä.

Oppilaskodinhoitajien aseman turvaaminen. Poistuva lakkautuspalkka-oikeus on käytännössä useimmiten koskenut oppilaskodinhoitajia. Parhaillaankin useita oppilaskodinhoitajia uhkaa vi-

ran lakkauttaminen. Lakkauttamisia on pyritty estämään siten, että oppilaskodissa asuviksi on epävirallisesti laskettu peruskoululaisten ohella oppilaskodissa asuvat lukiolaiset. Valiokunta pitää välttämättömänä, että selvitetään mahdollisuudet muuttaa oppilaskodinhoitajan viran perusteet virallisesti sellaisiksi, että muutkin oppilaat kuin peruskoulua käyvät voidaan virallisesti laskea oppilaskodinhoitajan viran perusteiksi.

Yksityiskohtaiset huomautukset. Lisäksi valiokunta esittää seuraavat yksityiskohtaiset huomautukset:

1. Laki peruskoululain muuttamisesta

73 a §. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen 73 a §:ää vastaava muutos on jo tehty valtion eläkelakiin ja kunnalliseen eläkesääntöön. Nämä ovat tulleet voimaan 1.1.1987. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän poistamista tarpeettomana.

Johtolause. Lakiehdotuksen 73 a §:n poistamisesta seuraa, että johtolauseetta on tarkistettava.

2. Laki lukiolain muuttamisesta

46 a §. Pykälä ehdotetaan poistettavaksi samoin perustein kuin peruskoululain 73 a §.

Johtolause. Lakiehdotuksen 46 a §:n poistamisesta seuraa, että johtolauseetta on tarkistettava.

3. Laki iltalukiolain muuttamisesta

18 §. Pykälässä oleva viittaus lukiolaista poistettuun 46 a §:ään on niinikään poistettava.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 3 momenttiin on painatusvaiheessa jäänyt virheellisesti sanat ”vähintään viideksi kuukaudeksi otettu”. Valiokunta ehdottaa niiden poistamista.

Lain nimike. Valiokunta ehdottaa lain nimikkeen lakiteknistä korjausta.

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että neljäs lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että ensimmäinen, toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki peruskoululain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun peruskoululain (476/83) 67 §, 71 §:n 2 momentti, 78 §:n 3 momentti ja 101 §:n 4 momentti,
 näistä 78 §:n 3 momentti sellaisena kuin se on 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (614/85),
muutetaan 56 §:n 1—4 momentti, 62 §:n 1 momentti, 63—65, 69, 79 ja 91 § sekä 101 §:n 5 momentti,
 näistä 69 ja 79 § sellaisina kuin ne ovat osittain muutettuina mainitulla 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla, sekä
lisätään lakiin uusi 56 a, 56 b, 58 a—58 e, 60 a ja 62 a—62 g §, 66 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä lakiin uusi (*poist.*) 78 a § seuraavasti:

56—56 b, 58 a—58 e, 60 a, 62—62 g,
 63—66 ja 69 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

73 a §
 (*Poist.*)

8 luku Peruskoulun kiinteistö ja irtaimisto

78 a, 79, 91 ja 101 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun lukiolain (477/83) 41 § ja 45 §:n 2 momentti,
muutetaan 30 §, 36 §:n 1 momentti, 37—39 ja 43 §, 52 §:n 2 momentti ja 53 §,
 näistä 43 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla (615/85), sekä
lisätään lakiin uusi 30 a, 30 b, 32 a—32 e, 34 a ja 36 a—36 g §, 40 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä lakiin uusi (*poist.*) 58 a § seuraavasti:

30—30 b, 32 a—32 e, 34 a, 36—36 g,
 37—40 ja 43 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

46 a §
 (*Poist.*)

6 luku Lukion kiinteistö ja irtaimisto

52, 53 ja 58 a §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki**iltalukion 18 ja 21 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun iltalukiolain (478/83) 18 § ja 21 §:n 1 ja 2 momentti sekä

lisätään 21 §:ään uusi 3 ja 4 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

18 §

Iltalukion viroista, viranhaltijoista ja tuntiopettajista on vastaavasti voimassa, mitä lukion viroista, viranhaltijoista ja tuntiopettajista on säädetty lukiolain 29, 30, 30 a, 30 b, 31, 32, 32 a—32 e, 33, 34, 34 a, 35, 36, 36 a—36 g, 37—46, (*poist.*) 58 a ja 67 §:ssä.

21 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tuntiopettajan ja (*poist.*) viran tai toimen väliaikaisen hoitajan irtisanomisaika on 14 päivää. Jos koululautakunta tai yksityisen iltalukion taikka yksityisen lukion johtokunta irtisanoo tuntiopettajan, on irtisanomisaika kuitenkin yksi kuukausi.

Helsingissä 3 päivänä helmikuuta 1987

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Astala, varapuheenjohtaja Holvitie ja jäsenet von Bell, Eskeli-

nen, Hellström, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Kalliomäki, Pohjanoksa, Riihijärvi, Ronkainen, Roos, Tykkyläinen, Uosukainen ja Vihriälä.

EDUSKUNNAN
TOINEN LAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

22 päivänä tammikuuta 1987

Lausunto n:o 2

Liite

Sivistysvaliokunnalle

Sivistysvaliokunta on kirjeellään 18 päivänä joulukuuta 1986 pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti toisen lakivaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 245 peruskoulun, peruskoulua korvaavan koulun sekä lukion ja iltalukion eräitä viran- ja toimenhaltijoita koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Jukka Sarjala ja projektisihteeri Matti Lahtinen opetusministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Teuvo Metsäpelto valtiovarainministeriöstä, ylijohtaja Erkki Kähkönen kouluhallituksesta, lakimies Kaija Nuorteva Suomen Kaupunkiliitosta, lakimies Tarja Branders ja lakimies Kari Prättälä Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Margareta Nygård Finlands svenska kommunförbundista, osastopäällikkö Liisa Kärkkäinen Opettajien Ammattijärjestöstä, kouluttaja Paavo Martikainen ja apulaiskoulutussihteeri Hilikka Kolhinen Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitosta sekä Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestöstä ja Julkisten työalojen ammattijärjestöstä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että peruskoulun ja peruskoulua korvaavan koulun opettajien asema uudistetaan valtion virkamiesten aseman muutosta vastaavaksi. Samassa yhteydessä ehdotetaan yhtenäistettäväksi lukion, lukion iltalukion ja iltalukion viran- ja toimenhaltijoiden oikeudellinen asema peruskoulun viranhaltijain asemaa vastaavaksi. Lisäksi esitykseen sisältyy eräitä pienenhköjä korjauksia lainsäädäntöön sekä kouluhallituksen istuntoa koskeva muutos.

Esitykseen sisältyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin uusi virkamieslainsäädäntö eli 1 päivänä tammikuuta 1988.

Lausuntoa valmistellessaan toinen lakivalio-

kunta on rajoittunut tarkastelemaan hallituksen esitystä pelkästään valtion virkamieslainsäädännön kannalta.

Valiokunta toteaa ehdotetun lainsäädännön vastaavan niitä periaatteita, joiden mukaan valtion virkamiesten asema on valtion virkamieslaisa järjestetty. Eräät yksityiskohdat ovat nyt käsiteltävinä olevissa lakiehdotuksissa tarkemmin säänneltyjä kuin valtion virkamieslaissa. Tällaisia ovat muun muassa virkamiesten siirtämiseen ja erorahan suorittamiseen liittyvät järjestelyt. Lakiehdotusten säännökset myös poikkeavat joissakin kohdin valtion virkamieslain säännöksistä. Tällainen poikkeava säännös sisältyy esimerkiksi peruskoululain 56 a §:n 1 momentin 2 kohtaan, jonka mukaan vakinainen viranhaltija voidaan siirtää toiseen peruskoulun virkaan, jota voidaan pitää hänelle sopivana, jos siirtämisellä voidaan ehkäistä hänen työkykynsä alenemista tai edistää hänen jo alentuneen työkykynsä palautumista. Valtion virkamieslaissa edellytetään, että kyseisellä perusteella virkamiehestä siirrettäessä on siirtoon saatava virkamiehen suostumus. Poikkeama valtion virkamieslaista perustuu siihen, että siirtämistä koskeva päätös on viranhaltijan vaatimuksesta alistettava lakiehdotuksen mukaan lääninhallituksen vahvistettavaksi.

Saamansa selvityksen perusteella toinen lakivaliokunta pitää perusteltuna niitä pienenhköjä eroavaisuuksia, jotka lakiehdotuksiin sisältyvät valtion virkamieslainsäädäntöön verrattuna. Valiokunta ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä näiltä osin hallituksen esityksen mukaisena.

Lisäksi toinen lakivaliokunta kiinnittää sivistysvaliokunnan huomiota valtion virkamieslainsäädännöstä laatimansa mietinnön perusteluihin virkamiesten irtisanomista koskevien säännösten osalta. Valiokunta piti erittäin tärkeänä, ettei viran lakkauttamista irtisanomisperusteena sovel-

leta niin, että lakkauttamista käytetään keinona irtisanoa virkamies. Viran lakkauttamisen täytyy aina perustua muuhun syyhyn kuin virkamiehen irtisanomiseen. Myös nyt käsiteltävinä olevien lakiehdotusten vastaavaa irtisanomisperustetta tulee soveltaa samalla tavalla.

Edellä esitetyn perusteella toinen lakivaliokunta esittää kunnioittaen,

että sivistysvaliokunta mietintöään laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Säilynoja, varapuheenjohtaja Zilliacus, jäsenet Alaranta, Drom-

berg, Ehrnrooth, A.-L. Jokinen, Lindroos, Nousiainen, Paasilinna, Rajamäki, Saari, Starast ja Valtonen.
